27.5.2022

Talousvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys (HE 43/2022) tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä MaRa) toteaa hallituksen esityksestä seuraavaa:

1. Yleistä

Hallituksen esityksellä tekijänoikeuslain muuttamiseksi pannaan täytäntöön DSM-direktiivi ja verkkolähetysdirektiivi. Hallituksen esitykseen sisältyy myös direktiiveihin kuulumattomia muutoksia kuten kuvatallenteella esiintyvän esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen.

MaRa korostaa, että muutosten tekeminen tekijänoikeuslain säännöksiin edellyttää kattavia ja huolellisia vaikutusarvioita. On muun muassa selvitettävä ja kuvattava, millaisia vaikutuksia säännösten mahdolliset muutokset aiheuttavat erilaisissa käyttöyhteyksissä ja arvoketjuissa ja miten muutokset vaikuttavat sisältöjen käyttömahdollisuuksiin. Tämän lisäksi on kuvattava, millaisia vaikutuksia muutoksilla on yrityksille Suomessa ja eri aloilla sekä kuluttajille.

Verkkolähetysdirektiivin voimaansaattamisella ei ole tarkoitus muuttaa nykytilaa ja toimivaa televisiojakelumarkkinaa. Tämän tulee näkyä tekijänoikeuslain pykälissä ja perusteluissa. **Televisiokanavien jakelua koskevat pykälät ja niiden perustelut jäävät hallituksen esityksessä kuitenkin erittäin epäselväksi.** Hallituksen esityksen mukaisena tekijänoikeuslaki aiheuttaisi merkittävää epävarmuutta oikeustilasta ja sillä olisi myös dramaattisia ja negatiivisia vaikutuksia oikeudenhaltijoille, televisioyhtiöille, operaattoreille, kansalaisille, taloyhtiöille ja muille televisiokanavia vastaanottaville tahoille.

DSM-direktiiviin kuulumaton kuvatallenteella esiintyvän taiteilijan oikeuksien laajennus on tehty pikaisesti ja ilman asianmukaisia vaikutusarviota. EU-sääntelyn tarkoituksena on harmonisoida jäsenvaltioiden tekijänoikeussääntelyä. **MaRa katsoo, että mahdollinen muutos näyttelijöiden oikeuksiin tulee tehdä vasta huolellisten vaikutusarvioiden jälkeen ja jos EU päättää liittyä vuonna 2012 solmittuun Pekingin audiovisuaalisia esityksiä koskevaan sopimukseen**

DSM-direktiivin käyttäjien ja tekijöiden välisiä sopimussuhteita koskevan sääntelyn implementoinnissa on otettava huomioon kilpailuoikeudellisen sääntelyn ensisijaisuus ja liikesalaisuuksien korkea suoja.

2. Televisiokanavien lähettämistä koskevat säännökset

Lausuntokierroksella syksyllä 2021 olleessa hallituksen esitysluonnoksessa oli aukikirjoitettuna alkuperäisen radio- ja televisiolähetyksen määritelmä (25.4 f §). Nyt annetusta hallituksen esityksestä tämä on poistettu, mikä tekee sääntelystä erittäin epäselvää. Tämän lisäksi verkkolähetysdirektiivissä oleva **keskeinen edelleen lähettämisen määritelmä on "toisesta jäsenvaltiosta tuleva lähetys".** Sitä ei ole hallituksen esityksessä korvattu mitenkään, vaan yksinkertaisesti vain jätetty pois määritelmästä.

Suomessa toimivat televisioyhtiöt sopivat suoraan oikeudenhaltijoiden kanssa televisiolähetyksien lähettämisestä Suomen alueella ja eri jakeluverkoissa. Kotimaiset vapaasti vastaanotettavat (ilmais)kanavat ovat tarkoitettu koko Suomen tv-yleisölle. Suomessa mikään lähettäjäyritys ei omista omaa jakeluverkkoa. Kun kotimaiset (ilmais)kanavat välitetään eri teknologioita ja usein alihankkijoita käyttäen koko Suomen tv-yleisölle, kanavia ei edelleen lähetetä kaapeli-, yhteisantenni- tai muissa verkoissa.

Kotimaisten kanavien lähetystoimintaa Suomessa ei voi verrata ulkomaisten kanavien rajat ylittävään välittämiseen suomalaiselle yleisölle. Silloin kun ulkomaisten kanavien osalta alkuperäisiä lähetysoikeuksia ei ole hankittu Suomen alueelle, ulkomaiselle tv-kanavalle syntyy Suomessa uusi alkuperäisestä lähetystoiminnasta poikkeava yleisö. Joidenkin ulkomaisten kanavien edelleen lähetysoikeuksia Suomessa hallinnoi tällä hetkellä Kopiosto. Useimpien ulkomaisten kanavien edelleen lähetysoikeudet hankitaan kuitenkin suoraan sopimalla.

Kotimaisten kanavien edelleen lähettämistä voi tapahtua myös Suomessa Tällöin kyse on tilanteesta, jossa esimerkiksi maantieteellisesti rajattua televisiokanavaa edelleen lähetettäisiin toiselle Suomen maantieteelliselle alueelle, jossa kanavalle syntyy uusi yleisö. Tällaisia tv-kanavia ei Suomessa kuitenkaan tällä hetkellä ole, koska kaikki vapaasti vastaanotettavat kanavat Suomessa ovat valtakunnallisia ja tarkoitettu koko Suomen tv-yleisölle.

Jos kotimaisten vapaasti vastaanotettavien ilmaiskanavien jakelua kaapeliverkossa, pidettäisiin edelleen lähettämisenä, kuten esimerkiksi Kopiosto katsoo blogissaan 17.5.2022, sillä olisi erittäin negatiivisia seurauksia monelle taholle. Tämä johtaisi vapaasti vastaanotettavien ilmaiskanavien (tällä hetkellä 20) määrän romahtamiseen ja suomalaisen televisiomarkkinan siirtymiseen tilausmaksulliseen ns. Tanskan – malliin. Televisiomarkkinan dramaattisia ja negatiivisia seurauksia on kuvattu tarkemmin tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunnan lausunnossa talousvaliokunnalle.

MaRa toteaa, että jos tv-kanavien kaapelijakelu katsottaisiin tekijänoikeuslain muutoksessa edelleen lähettämiseksi, tämä saattaisi johtaa siihen, että tekijänoikeusjärjestö alkaisi vaatimaan edelleen lähettämiskorvauksia kotimaisten ilmaiskanavien osalta myös siitä, että kanavat saatetaan näkyviin yhteisantennin avulla. Tällä olisi negatiivisia seurauksia taloyhtiöille, joilla on yhteisantenniverkko, mutta myös monille muille yhteisantenniverkkoja käyttäville tahoille. Yhteisantenniverkkoja voi olla esimerkiksi majoitusliikkeissä, mökkikylissä ja monissa muissa kiinteistöissä (esimerkiksi palvelutalot, sairaalat ja muut laitokset).

MaRa toteaa, että suomalaisia vapaasti vastaanotettavia kanavia ei edelleen lähetetä Suomessa. Verkkolähetysdirektiivin voimaansaattamisella ei ole tarkoitus muuttaa nykytilaa ja toimivaa televisiojakelumarkkinaa. MaRa pitää välttämättömänä, että tämä näkyy tekijänoikeuslain pykälissä ja perusteluissa.

3. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajennus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että esittävän taiteilijan yksinoikeutta laajennettaisiin siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen esittäjällä (=*näyttelijä*) olisi yksinoikeus määrätä myös elokuvan esittämisestä läsnä olevalle yleisölle (esimerkiksi elokuvateatterissa) sekä yksinoikeus määrätä kuvatallenteen käyttämisestä lähetystoiminnassa. Ehdotus perustuu asian kansalliseen arviointiin.

Oikeuksien laajennusehdotus koskee kotimaisia ja ulkomaisia kuvatallenteita ja kotimaisia ja ulkomaisia näyttelijöitä. Hallituksen esityksessä todetaan, että valmiita tapoja varmistaa esityksiä koskevan sopimustoiminnan toimivuus uudistuksen jälkeen ei ole. Hallituksen esityksessä toivotaan, että lainmuutos ei saisi johtaa tilanteeseen, jossa kuvatallenteen tuotanto tai sen kaupallinen hyödyntäminen estyy tai kohtuuttomasti vaikeutuu.

MaRa toteaa hallituksen esityksen vaikutusarviot ovat puutteelliset. Siinä ei arvioida miten käytännössä oikeuksien käytöstä sopiminen pystytään hoitamaan ulkomaisten ja kotimaisten tuotantojen osalta ja eri käyttöyhteyksissä, vai johtaako muutos hallitsemattomaan ja epäselvään tilanteeseen. Oikeuksien laajennusehdotus ei koske elokuvan tai muun kuvatallenteen julkisen esittämisen (=*esittäminen julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle*) osalta vain elokuvateattereita vaan muitakin esitystilanteita, mikä jää esityksessä ja sen vaikutusarvioissa kertomatta ja analysoimatta.

EU-sääntelyn tarkoituksena on harmonisoida jäsenvaltioiden tekijänoikeussääntelyä. MaRa katsoo, että mahdollinen muutos näyttelijöiden oikeuksiin tulee tehdä vasta huolellisten vaikutusarvioiden jälkeen ja jos EU päättää liittyä vuonna 2012 solmittuun Pekingin audiovisuaalisia esityksiä koskevaan sopimukseen.

4. Tekijöiden ja käyttäjien väliset sopimussäännökset

Hallituksen esityksessä säädetään DSM-direktiivin pohjalta tarkemmin käyttäjien ja tekijöiden välisistä sopimussäännöksistä, muun muassa oikeudesta asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen, selvityksen antamisesta sekä oikeudenluovutuksen peruuttamisesta.

Sopimussäännökset koskevat suoraa lisensiointia ja niiden ulkopuolelle jää tekijänoikeuksien yhteishallinnointi.

MaRa toteaa, että sopimussuhteista koskevassa sääntelyssä varmistettava kilpailuoikeussääntelyn ensisijaisuus ja liikesalaisuuksien korkea suoja. Sopimusvapaus korvauksesta ja maksutavasta (kertakorvaus vs rojalti) on varmistettava. Oikeudenluovutuksen peruutusoikeus tulee koskea vain tilanteita, joissa teosta ei ole lainkaan hyödynnetty.

Kunnioittavasti,

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Kai Massa
lakimies

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 3 100 jäsentä, joilla on 7 700 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä